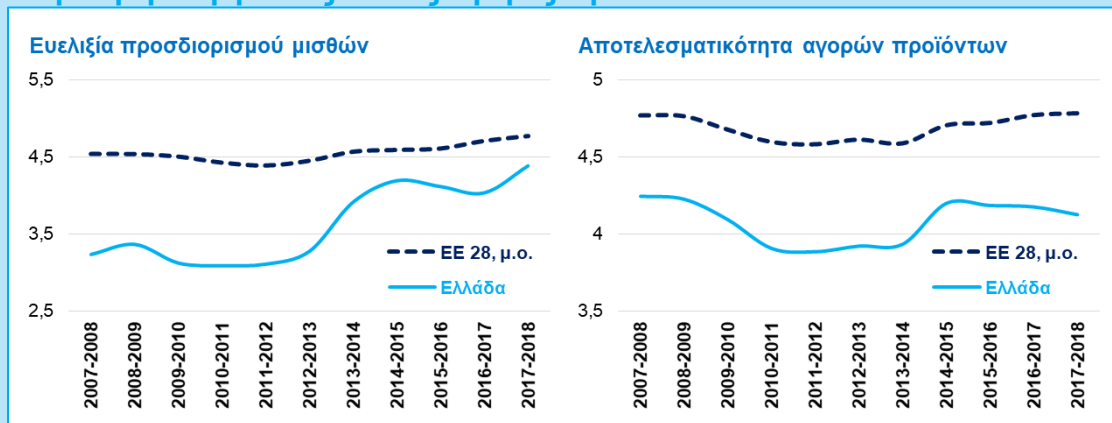

10 πεδία βελτίωσης της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Καθώς η χώρα οδεύει προς την ολοκλήρωση του 3ου Μνημονίου, ο δημόσιος διάλογος εντείνεται ως προς την κληρονομιά των προγραμμάτων προσαρμογής και το περιεχόμενο της αναπτυξιακής στρατηγικής από εδώ και πέρα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι χάρη στα 3 προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής η χώρα βρίσκεται πλέον σε μακροοικονομική και δημοσιονομική ισορροπία, έχει βελτιωθεί ο τρόπος που λειτουργούν οι φορολογικές αρχές, οι αγορές προϊόντων και εργασίας έχουν σε μεγάλο βαθμό απελευθερωθεί (βλ. διάγραμμα παρακάτω) και, τέλος, έχουν τεθεί τα θεμέλια για τον επιτυχή μετασχηματισμό του αναπτυξιακού προτύπου προς μια εξωστρεφή -κυρίως βιομηχανική- παραγωγική δομή, που στηρίζεται στις εξαγωγές και τις επενδύσεις, την εγχώρια αποταμίευση και τις διεθνείς αλυσίδες αξίας. Από την άλλη πλευρά, οι αναπτυξιακές προοπτικές παραμένουν καθηλωμένες σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και η οικονομία αναμένει αλλαγή του φορολογικού μίγματος και δυναμικές φιλοεπενδυτικές μεταρρυθμίσεις από την πλευρά της Κυβέρνησης που θα δώσουν το έναυσμα για σημαντικά περισσότερες νέες επενδύσεις. Η αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας που δημοσιεύθηκε από την κυβέρνηση συνιστά μια ουσιαστική πρόοδο σε σύγκριση με το παρελθόν, καθώς είναι η πρώτη φορά που το Κράτος καταθέτει κάτι ανάλογο. Δεν έτυχε ωστόσο της απαιτούμενης διαβούλευσης με τις επιχειρηματικές οργανώσεις. Διακρίνεται από καλές προθέσεις, όμως πάσχει στο περιεχόμενο καθώς δεν διαθέτει μετρήσιμους στόχους, συνεκτικές πολιτικές που να υπηρετούν αυτούς τους στόχους και σαφή χρονοδιαγράμματα για την υλοποίησή τους. Θα ανέμενε κανείς από κυβέρνηση και θεσμούς να σταθούν πιο τολμηροί και αποφασιστικοί στη στοχευμένη μείωση της υπερφορολόγησης που πλήττει την εργασία και πολλές παραγωγικές δραστηριότητες της οικονομίας. Αντίστοιχα, και στο κείμενο συμφωνίας μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των εταιρών/πιστωτών ενόψει της 4ης και τελευταίας αξιολόγησης του 3ου Μνημονίου, γίνεται μια βεβιασμένη προσπάθεια απ' όλες τις πλευρές να πέσει η αυλαία σε μια τραυματική (για όλους) περίοδο, ανεξαρτήτως αναπτυξιακού αποτυπώματος στην ικανότητα της ελληνικής οικονομίας να αυξήσει την παραγωγική της δυναμικότητα. Είναι σαφές, πάντως, ότι από εδώ και πέρα, η Ελλάδα θα πρέπει να σταθεί στα πόδια της, χωρίς τη χρηματοδοτική στήριξη των Μνημονίων, και στη βάση δικών της πολιτικών. Με το χρέος να παραμένει σε απαγορευτικά για επιπολαιότητες επίπεδα, ο ΣΕΒ εύχεται το πολιτικό σύστημα να κατανοεί τις παραμέτρους του προβλήματος επιβίωσης και ευημερίας της χώρας στο μέλλον, και να πράξει ανάλογα, ώστε η χώρα να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που της παρέχονται σήμερα και να μην χαράμισε τις θυσίες που υπέστη ο πληθυσμός στα δύσκολα χρόνια των Μνημονίων.
- Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά +2,3% το 1ο τρίμηνο του 2018, κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών αγαθών (+10,5%) και υπηρεσιών (+3,8%), ενώ η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε να επιβραδύνεται (-0,4%) για 3ο συνεχόμενο τρίμηνο. Παράλληλα, οι συνολικές επενδύσεις σε πάγια εμφανίζουν πτώση (-10,4%), ως αποτέλεσμα κυρίως της μείωσης των εισαγωγών πλοίων (-72,8%), η οποία αποτυπώνεται και στην υποχώρηση των επενδύσεων σε μεταφορικό εξοπλισμό (-54,8%). Αντίθετα, η εικόνα των επενδύσεων στις υπόλοιπες κατηγορίες παγίων είναι θετική, ακόμα και στις κατοικίες, όπου εμφανίζεται άνοδος (+10,7%) για πρώτη φορά από το 3ο τρίμηνο του 2011. Η ανοδική πορεία των εξαγωγών αναμένεται να διατηρηθεί, καθώς η μεταποιητική παραγωγή συνέχισε να κινείται ανοδικά τον Μάιο του 2018, με τον Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) να διαμορφώνεται στις 54,2 (από 52,9 τον προηγούμενο μήνα), αποτυπώνοντας μία γενική αισιοδοξία των επιχειρήσεων για την παραγωγή και τις εξαγωγές. Ταυτόχρονα οι κρατήσεις των μεγάλων τουριστικών πρακτόρων προεξοφλούν νέο ρεκόρ αφίξεων το 2018. Αντίθετα, η ασθενής ανάκαμψη του όγκου λιανικών πωλήσεων το 1ο τρίμηνο του 2018 (+1,1%), καθώς και η παραμονή της καταναλωτικής εμπιστοσύνης σε χαμηλό επίπεδο μέχρι και τον Μάιο του 2018, δεν προμηνύουν κάποια ουσιαστική αλλαγή του ρυθμού μεταβολής της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά το 2ο τρίμηνο του 2018, αν και η καλή πορεία τουρισμού αναμένεται να δώσει κάποια ώθηση στα εισοδήματα και την κατανάλωση το 3ο τρίμηνο του 2018.

Πώς η αγορά αντιλαμβάνεται την πρόοδο στις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας και τις αγορές προϊόντων.

Βαθμολογία Ελλάδας και ΕΕ-28 στην ευελιξία προσδιορισμού μισθών και στην αποτελεσματικότητα αγορών προϊόντων
(World Economic Forum, [Global Competitiveness Report, 2007 - 2018](#))

Βαθμολογία στην κλίμακα 1 – 7, όπου 1 η χειρότερη επίδοση και 7 η καλύτερη επίδοση.

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Με την ευγενική χορηγία:

Αναπτυξιακό σχέδιο στα χνάρια των μνημονίων

Η κυβέρνηση έδωσε πρόσφατα στη δημοσιότητα το κείμενο «Ελλάδα: Μια στρατηγική ανάπτυξης για το μέλλον, Μάιος 2018». Η έκθεση αυτή αποτυπώνει μια «ολιστική» στρατηγική για την ανάπτυξη, εστιάζοντας στις δράσεις και πρωτοβουλίες που αφορούν κυρίως στη δημόσια διοίκηση. Πρόκειται για μια λεπτομερή, κατά το δυνατόν, ανάλυση των συνιστωσών που επιδρούν στην ανάπτυξη της οικονομίας, καθώς και μια παράθεση χρηματοδοτικών εργαλείων που συνεισφέρουν στην προτιμησιακή στήριξη επιλεγμένων δραστηριοτήτων που εξυπηρετούν αναπτυξιακούς σκοπούς, διανθισμένη με μέτρα κοινωνικής πολιτικής που «μεταφράζουν» τυχόν καρπούς της αναπτυξιακής πορείας της χώρας σε χειροπιαστά δείγματα ευημερίας για τον πληθυσμό και, ιδίως, για τις πλέον ευπαθείς οικονομικά ομάδες.

Η ανάπτυξη είναι, πάνω απ' όλα, θέμα κερδοφορίας των επιχειρήσεων σε ένα περιβάλλον ελεύθερου ανταγωνισμού και θεσμικού πλαισίου που μετουσιώνει τον ελεύθερο ανταγωνισμό σε πράξη.

Πιο συγκεκριμένα, οι συγγραφείς του κειμένου αποδίδουν μερικώς την κρίση και τις εκφάνσεις της (απώλεια ανταγωνιστικότητας, τεράστια δημοσιονομικά και εξωτερικά ελλείμματα, αποβιομηχάνιση, κλπ.) στην αναποτελεσματικότητα «διαδοχικών προσπαθειών των κυβερνήσεων να μετριάσουν τις συνέπειες ενός εσφαλμένου μοντέλου ανάπτυξης» και στο ότι «η Ελλάδα δεν είχε ικανότητα συλλογικής σκέψης... για να μπορέσει να ανταποκριθεί σε αυτές τις προκλήσεις». Και όλα αυτά με «έναν ιδιωτικό τομέα, ο οποίος επικεντρωνόταν περισσότερο στην εκμετάλλευση των σχέσεων του με

το κράτος παρά στην αναζήτηση νέων αγορών και προϊόντων, την αναδιοργάνωση της παραγωγής ή την επένδυση στην Έρευνα και Ανάπτυξη. Επιπλέον, οι χαμηλοί μισθοί, η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και η διαφθορά, έδιναν τη δυνατότητα άφθονων ευκαιριών για ιδιωτικά κέρδη χωρίς να απαιτούνται τέτοιες πρωτοβουλίες».

Η ανάπτυξη είναι, πάνω απ' όλα, θέμα κερδοφορίας των επιχειρήσεων σε ένα περιβάλλον ελεύθερου ανταγωνισμού και θεσμικού πλαισίου που μετουσιώνει τον ελεύθερο ανταγωνισμό σε πράξη. Δεν υπάρχουν μυστικές συνταγές και μαγικές δυνάμεις, ούτε «αναπτυξιακή αύρα» και «επενδυτική τεχνολογική εξειδίκευση», απλώς και μόνο επειδή πολλοί θέλουν, εύχονται, προσεύχονται κ.ο.κ. για την ανάπτυξη. Η απλή συνταγή είναι: φτιάχνεις αποτελεσματικό επιχειρηματικό περιβάλλον (φορολογικά, χωροταξικά, κλπ.), επιβάλλεις τους ίδιους κανόνες για όλους, διευκολύνεις τις επενδύσεις, και, που είναι προϋποθέσεις για να δημιουργηθούν έσοδα για το κράτος και να βελτιωθεί το κοινωνικό «δίχτυ» προστασίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα όσα εμπεριέχονται στην αναπτυξιακή στρατηγική δεν έχουν αξία. Κάποιες από αυτές είναι όντως ουσιαστικές κρατικές παρεμβάσεις προς τη σωστή κατεύθυνση. Μπορεί, όμως, να είναι αναγκαίες αλλά δεν είναι και ικανές συνθήκες για την ανάπτυξη. Πολλές από τις παρεμβάσεις αυτές, εάν υλοποιηθούν πλήρως και έγκαιρα, μπορούν όντως να δημιουργήσουν το φιλικό προς την επιχειρηματικότητα περιβάλλον. Το καίριο είναι ότι δεν χρειάζονται ιδεοληψίες και μεγαλοστομίες, αλλά η εφαρμογή όχι μόνο των μεταρρυθμίσεων που είναι σε φάση υλοποίησης, αλλά και υιοθέτηση πολλών άλλων συναφών ρυθμίσεων, με βάση τη καλή διεθνή πρακτική. Αυτό που ενδεχομένως υπονοείται αλλά, σε κάθε περίπτωση, λείπει από το κείμενο, είναι η σαφής παραδοχή ότι οι αναπτυξιακές δράσεις πρέπει να διασφαλίζουν μια υψηλότερη επιδιωκόμενη δυνητική κερδοφορία των ιδιωτικών επιχειρήσεων, διότι μόνο έτσι μπορούν να γίνουν επενδύσεις και να υπάρξει αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης.

Αυτό που ενδεχομένως υπονοείται αλλά, σε κάθε περίπτωση, λείπει από το κείμενο, είναι η σαφής παραδοχή ότι οι αναπτυξιακές δράσεις πρέπει να διασφαλίζουν μια υψηλότερη επιδιωκόμενη δυναμική κερδοφορία των ιδιωτικών επιχειρήσεων, διότι μόνο έτσι μπορούν να γίνουν επενδύσεις και να υπάρξει αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης.

Σε κάθε περίπτωση, οι διαπιστώσεις ως ανωτέρω που περιγράφουν τις βλαπτικές πρακτικές του παρελθόντος, δεν εντάσσονται σε ένα «ολιστικό» πλαίσιο ερμηνείας της κρίσης και, ως εκ τούτου, δεν παράγουν έναν οδικό χάρτη για το μέλλον. Προς τούτο, στη βάση οικονομικών και όχι «μεταφυσικών» εξηγήσεων, απαιτείται ένα διαφορετικό αφήγημα που θα αναδεικνύει τη σημασία της ανάπτυξης των εξωστρεφών κλάδων της οικονομίας, που είναι τεχνολογικά και επιχειρησιακά δυναμικοί, δραστηριοποιούνται κυρίως στη βιομηχανία, που παράγει διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα για εξαγωγές ή για υποκατάσταση εισαγωγών, και υφίσταται τις πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού.

Στο πλαίσιο αυτό, το κείμενο «Ελλάδα: Μια στρατηγική ανάπτυξης για το μέλλον» πρέπει να συγκριθεί τόσο με τις προηγούμενες απόπειρες σύνταξης ενός ουσιαστικού σχεδίου ανάπτυξης για τη χώρα όσο και με τις υπολειπόμενες από τα προγράμματα προσαρμογής δράσεις και, κυρίως, τα προαπαιτούμενα. Αυτό είναι απαραίτητο για να καταγραφεί η πρόοδος της χώρας στην ικανότητα να συντάξει μόνη της ένα δικό της σχέδιο για το μέλλον της, όσο και για να αξιολογηθεί η προστιθέμενη αξία του υφιστάμενου κειμένου σε σχέση με τα ήδη προβλεπόμενα και ήδη συμφωνηθέντα.

Το κείμενο «Ελλάδα: Μια στρατηγική ανάπτυξης για το μέλλον» πρέπει να συγκριθεί τόσο με τις προηγούμενες απόπειρες σύνταξης ενός ουσιαστικού σχεδίου ανάπτυξης για τη χώρα όσο και με τις υπολειπόμενες από τα προγράμματα προσαρμογής δράσεις και, κυρίως, τα προαπαιτούμενα. Αυτό είναι απαραίτητο για να καταγραφεί η πρόοδος της χώρας στην ικανότητα να συντάξει μόνη της ένα δικό της σχέδιο για το μέλλον της, όσο και για να αξιολογηθεί η προστιθέμενη αξία του υφιστάμενου κειμένου σε σχέση με τα ήδη προβλεπόμενα και ήδη συμφωνηθέντα.

Καταρχήν, σε ό,τι αφορά στις παλαιότερες εθνικές απόπειρες σύνταξης ενός αναπτυξιακού σχεδίου είναι αξιοσημείωτο ότι σε σύγκριση με τα προ μνημονίων εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, το παρόν κείμενο δείχνει να είναι πολύ πιο πλήρες σε ό,τι αφορά στα θέματα που καλύπτει, όσο και την ουσία και τον αριθμό των δράσεων που εμπεριέχει. Κυρίως, δεν αποφεύγει πλέον να αντιμετωπίσει ευθέως κρίσιμα ζητήματα που αφορούν στη δημόσια διοίκηση, την εκπαίδευση, τη δημόσια υγεία καθώς και τη δικαιοσύνη. Στα ζητήματα αυτά, τα παλαιότερα προγράμματα εθνικών μεταρρυθμίσεων απέφευγαν να επισημάνουν τα πλέον ακανθώδη προβλήματα που οδήγησαν ουσιαστικά στην εκκόλαψη και εμβάθυνση της κρίσης. Ακόμα και οι κυβερνητικές απόπειρες μεταρρυθμίσεων που έγιναν μέσα στα χρόνια της κρίσης απείχαν πολύ από το να μπορεί να θεωρηθούν ολοκληρωμένες προσπάθειες, και ήταν εμφανές ότι δεν μπορούσαν, ως είχαν, να εφαρμοστούν.

Σε ό,τι αφορά στις παλαιότερες εθνικές απόπειρες σύνταξης ενός αναπτυξιακού σχεδίου είναι αξιοσημείωτο ότι σε σύγκριση με τα προ μνημονίων εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, το παρόν κείμενο δείχνει να είναι πολύ πιο πλήρες σε ό,τι αφορά στα θέματα που καλύπτει, όσο και την ουσία και τον αριθμό των δράσεων που εμπεριέχει.

Το παρόν κείμενο των 100 περίπου σελίδων περιλαμβάνει πάνω από 600 δράσεις και άξονες προτεραιότητας που καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο θεμάτων. Αν και συχνά υπάρχει αναφορά σε εκκολαπτόμενα, ή ήδη συνταγμένα, εθνικά στρατηγικά σχέδια δράσης, υπάρχει μια πληθώρα εξειδικευμένων δράσεων που πείθουν τουλάχιστον ότι οι συντάκτες γνωρίζουν τα θέματα και έχουν πλέον κατά νου συγκεκριμένες δράσεις που πρέπει να αναλάβει, συντονίσει ή προωθήσει η δημόσια διοίκηση. Επίσης, συχνά γίνεται αναφορά σε στόχους, συμπεριλαμβανομένων και αυτών της ΕΕ, γεγονός που σηματοδοτεί έστω σε κάποιο βαθμό την ικανότητα της δημόσιας διοίκησης πλέον να λειτουργεί με στόχους και χρονοδιαγράμματα, αν και σε γενικές γραμμές απουσιάζει μια συνεκτική ένταξη σε ένα ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα, και μια προτεραιοποίηση των δράσεων αναλόγως της σημασίας αλλά και του βαθμού δυσκολίας υλοποίησης τους. Υπό την έννοια αυτή, το παρόν κείμενο συνιστά μια ουσιαστική πρόοδο σε σύγκριση με το παρελθόν, καθώς είναι η πρώτη φορά που το επίσημο κράτος καταθέτει κάτι ανάλογο, αν και σαφώς παραμένουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης.

Συχνά γίνεται αναφορά σε στόχους, ή έστω αναφορά σε στόχους που θέτει η ΕΕ, γεγονός που σηματοδοτεί έστω σε κάποιο βαθμό την ικανότητα της δημόσιας διοίκησης πλέον να λειτουργεί με στόχους και χρονοδιαγράμματα, αν και σε γενικές γραμμές απουσιάζει μια συνεκτική ένταξη σε ένα ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα, και με μια προτεραιοποίηση των δράσεων αναλόγως της σημασίας αλλά και του βαθμού δυσκολίας υλοποίησης τους.

Δεν αξιολογείται ως απόλυτα κρίσιμος παράγοντας η βελτίωση της φορολογικής και ασφαλιστικής αντιμετώπισης της μισθωτής εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, μέσω μείωσης τόσο του ύψους του μη μισθολογικού κόστους όσο και της υπερπροοδευτικότητας του, ως αυστηρή προϋπόθεση αύξησης της απασχόλησης, ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής, μετασχηματισμού της παραγωγικής βάσης της χώρας και μεγέθυνσης της φορολογητέας ύλης.

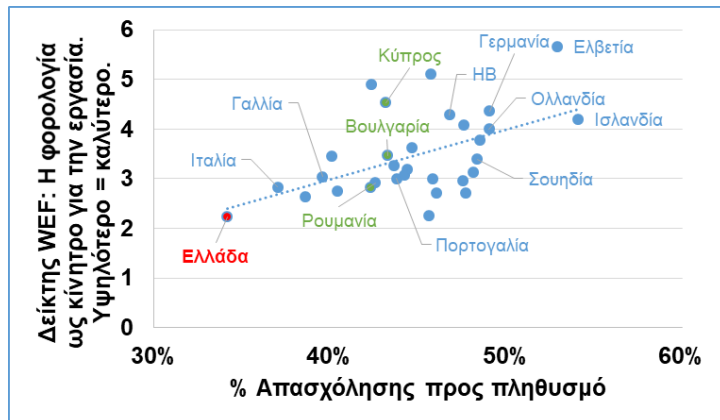
Το ζητούμενο βέβαια, είναι σε ποιο βαθμό η υλοποίησή του θα οδηγήσει στην ουσιαστική ανάκαμψη της χώρας και την πορεία της προς την ομάδα των πλέον ανεπτυγμένων χωρών του ΟΟΣΑ και της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, η κριτική στρέφεται καταρχήν σε μια σειρά από κομβικά ζητήματα και αρχές:

1) Ενίσχυση απασχόλησης ιδιωτικού τομέα. Δεν αξιολογείται ως απόλυτα κρίσιμος παράγοντας η βελτίωση της φορολογικής και ασφαλιστικής αντιμετώπισης της μισθωτής εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, μέσω μείωσης τόσο του ύψους του μη μισθολογικού κόστους όσο και της υπερπροοδευτικότητας του, ως αυστηρή προϋπόθεση αύξησης της απασχόλησης, ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής, μετασχηματισμού της παραγωγικής βάσης της χώρας και μεγέθυνσης της φορολογητέας ύλης. Σήμερα, ο βαθμός στον οποίο οι μη ανταποδοτικές επιβαρύνσεις στην εργασία αποτελούν αντικίνητρο συνδέεται ισχυρά με την υστέρηση απασχόλησης που εμφανίζει η χώρα (**Δ01**). Η μη αξιολόγηση αυτής της παραμέτρου αποτελεί την πλέον κρίσιμη αδυναμία του σχεδίου, καθώς εξασθενεί η ικανότητα του να πείσει τις αγορές ότι θα προσφέρει τις λύσεις που αναζητά η χώρα, ακόμα και αν υλοποιηθούν όλες οι δράσεις του. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται άμεσα και με την τάση μετανάστευσης (brain drain) των πλέον παραγωγικών ηλικιών, που έχει προστεθεί στις ήδη δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις, υποθηκεύοντας το μέλλον της χώρας (**Δ02**).

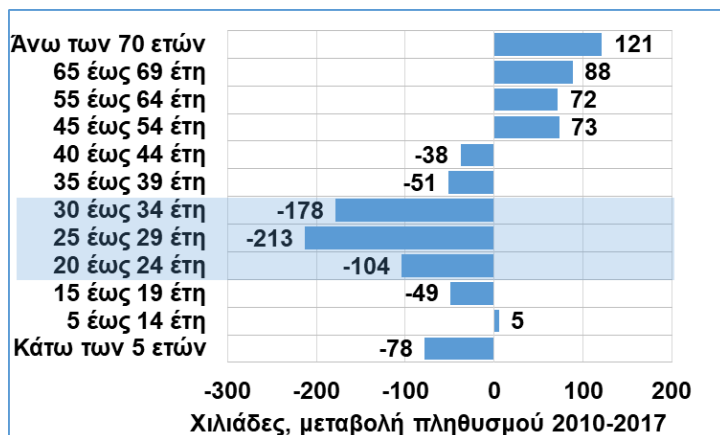
2) Εξέλιξη πλαισίου εργασιακών σχέσεων.

Απουσιάζει από το κείμενο καταρχήν μια αξιολόγηση της επίπτωσης των αλλαγών που έχουν συντελεστεί στα χρόνια των προγραμμάτων προσαρμογής στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, κυρίως όσον αφορά την επίδραση της αβεβαιότητας, της υπερφορολόγησης, και της έλλειψης της χρηματοδότησης στη μείωση των θέσεων εργασίας και την υποχώρηση των αποδοχών. Παράλληλα, η επιθυμία για αποκατάσταση ορισμένων βασικών παραμέτρων

Δ01: Η φορολογία ως αντικίνητρο στην εργασία και απασχόληση σε χώρες της Ευρώπης (*World Economic Forum, Global Competitiveness Index 2017/2018 & Eurostat, στοιχεία απασχόλησης και πληθυσμού 2017*)

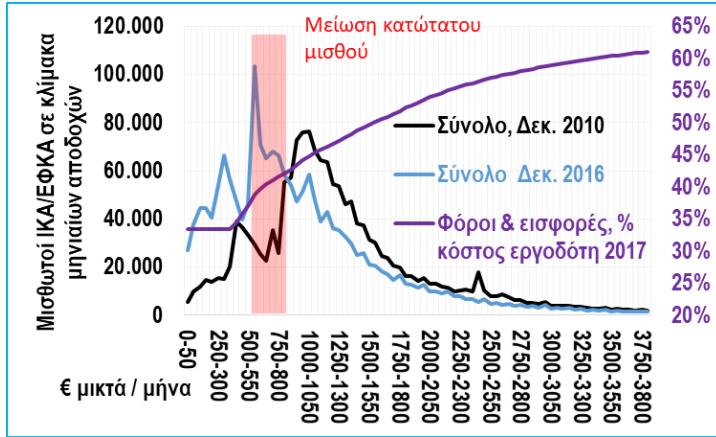
Δ02: Μεταβολή πληθυσμού στα χρόνια της κρίσης, κατά ηλικιακή ομάδα (*Eurostat, 2017*)

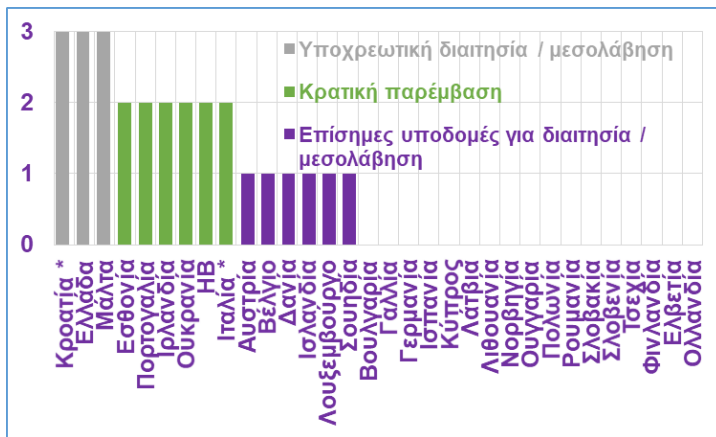
Απουσιάζει από το κείμενο καταρχήν μια αξιολόγηση της επίπτωσης των αλλαγών που έχουν συντελεστεί στα χρόνια των προγραμμάτων προσαρμογής στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, κυρίως όσον αφορά την επίδραση της αβεβαιότητας, της υπερφορολόγησης, και της έλλειψης της χρηματοδότησης στη μείωση των θέσεων εργασίας και την υποχώρηση των αποδοχών.

Δ03: Μετατόπιση απασχολούμενων πλήρους απασχόλησης σε μισθολογικά κλίμακα που διαφοροποιούν τον κατώτατο μισθό του 2010 και του 2017 (ΕΦΚΑ/ΙΚΑ & Νόμου Ελληνικού κράτους για φόρους, ειδικές / έκτακτες εισφορές και ασφαλιστικές εισφορές)

Δ04: Η μοναδική περίπτωση της Ελλάδας ως προς την υποχρεωτική διαίτησία (FedEE Global, The Federation of International Employers, ως ισχύει σήμερα)

Σημ.: Στην Κροατία η μεσολάβηση είναι υποχρεωτική πριν την κήρυξη απεργίας και στη Μάλτα η διαμεσολάβηση πριν οποιαδήποτε προσφυγή σε δικαστήρια.

Η στρατηγική για την ενδυνάμωση της ικανότητας της χώρας να ακολουθήσει τις ψηφιακές εξελίξεις περιλαμβάνει πλήθος χρήσιμων δράσεων και βασίζεται σε πειστικούς άξονες αναφοράς. Δεν εξηγείται όμως στο κείμενο πως αυτά είναι συμβατά με την υπερφορολόγηση του κλάδου σε κάθε του διάσταση η οποία συνδέεται άμεσα με τη ψηφιακή υστέρηση της χώρας, καθώς και με την πρόσφατη χειροτέρευση ενός ήδη προβληματικού πλαισίου αποζημίωσης των πνευματικών δημιουργών.

περιβάλλοντος που εγκλωβίζει τις επιχειρήσεις σε μικρό μέγεθος, το οποίο είναι συμβατό με την αυξημένη δραστηριοποίηση στην παράνομη οικονομία και βασίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στη μερική και ημιδηλωμένη απασχόληση.

Σε αυτό το πλαίσιο, τυχόν επαναφορά συμβάσεων και μισθών που ίσχυαν πριν την κρίση, και μέσω της (μοναδικής στην Ελλάδα, Δ04) υποχρεωτικής διαίτησίας και της επεκτασιμότητας επέβαλαν χωρίς οικονομική και κοινωνική λογική οριζόντιες μισθολογικές αυξήσεις αναντίστοιχες της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, θα οδηγούσε στην αναπόφευκτη και ταχεία αναστροφή των όποιων θετικών εξελίξεων έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια στην αγορά εργασίας.

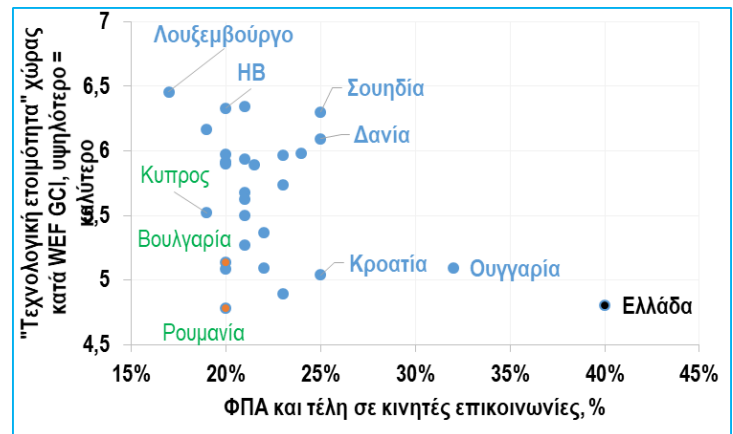
του συστήματος εργασιακών σχέσεων διατυπώνεται χωρίς να έχει αξιολογηθεί η αλλαγή της εικόνας της αγοράς εργασίας, τόσο ως προς την κατανομή των αποδοχών όσο και των χαρακτηριστικών της απασχόλησης. Σχετικά, απουσιάζει παντελώς μια αξιολόγηση του ελλείμματος απασχόλησης από μεγαλύτερες και πιο οργανωμένες επιχειρήσεις καθώς και το γεγονός ότι η συγκέντρωση απασχόλησης κοντά στον κατώτατο μισθό έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια (Δ03). Σημειώνεται πως αυτή η εξέλιξη συνδέεται άμεσα με την πραγματικότητα ενός επιχειρηματικού

3) Υπερφορολόγηση ψηφιακής οικονομίας ως παράγοντα ανάσχεσης του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Αντίστοιχα, η στρατηγική για την ενδυνάμωση της ικανότητας της χώρας να ακολουθήσει τις ψηφιακές εξελίξεις περιλαμβάνει πλήθος χρήσιμων δράσεων και βασίζεται σε πειστικούς άξονες αναφοράς. Δεν εξηγείται όμως στο κείμενο πως αυτά είναι συμβατά με την υπερφορολόγηση του κλάδου σε κάθε του διάσταση η οποία συνδέεται άμεσα με τη ψηφιακή υστέρηση της χώρας (**Δ05**), καθώς και με την πρόσφατη χειροτέρευση ενός ήδη προβληματικού πλαισίου αποζημίωσης των πνευματικών δημιουργών. Και εδώ ουσιαστικά το κείμενο δεν ικανοποιεί ένα βασικό κριτήριο ρεαλισμού, κάτι που υπονομεύει την εμπιστοσύνη του αναγνώστη στο σύνολο του κειμένου, αν και η διατύπωση των στόχων για τη ψηφιακή σύγκλιση κρίνεται ως πιο αποφασιστική σε σύγκριση με το συμπληρωματικό μνημόνιο.

Αν και υπάρχουν αναφορές σε δράσεις ενδυνάμωσης της διοίκησης και καλύτερου συντονισμού του κυβερνητικού έργου, που εν πολλοίς αναπαράγουν τις αναφορές που υπάρχουν και στο πρόγραμμα προσαρμογής, απουσιάζει μια αναφορά στην καλύτερη νομοθέτηση. Η απουσία αυτή δεν είναι τυπική, καθώς μια σχετική απουσία αντανακλά την προσέγγιση του συντάκτη και το γεγονός ότι, ακόμα και αν προστεθεί εκ των υστέρων, η ατζέντα της καλύτερης νομοθέτησης και της ποιότητας των διαβουλεύσεων δεν έχει ήδη αξιολογηθεί ως κάτι απόλυτα απαραίτητο και ως δράση υψηλής προτεραιότητας.

Δ05: Φόροι σε υπηρεσίες κινητών επικοινωνιών και τεχνολογική ετοιμότητα (*Taxes in Europe, 2017, Excise taxes in the EU, 2017, WEF GCI 2017, EEKT, 2017*)

4) Γενικευμένη και μη ανταποδοτική υπερφορολόγηση ως εμπόδιο στην ανάκαμψη της χώρας. Ενώ γίνονται αναφορές στην επιθυμία μείωσης του φορολογικού βάρους, μετά από μια δεκαετία κατά την οποία το κράτος θεωρούσε ότι η ήδη υψηλή φορολογία έπρεπε να αυξηθεί ακόμη περισσότερο, η δυνατότητα αυτή παραμένει ευχή, καθώς συναρτάται με την ύπαρξη δημοσιονομικού χώρου, την ώρα μάλιστα που παράλληλα με τη φορολογία, αυξάνονται και σημαντικές δημόσιες δαπάνες όπως η μισθοδοσία και οι επιδοματικές παροχές. Δεν τίθεται πουθενά ως φλέγον ζήτημα το γεγονός ότι ο κύριος παράγοντας εκκόλαψης της κρίσης, ήταν το, αναλογικά με το μέγεθος του ιδιωτικού τομέα, μεγάλο κράτος και η μη ανταποδοτικότητα των φόρων λόγω της χαμηλής ποιότητας των δημόσιων αγαθών. Σήμερα το πρόβλημα αυτό έχει μεγεθυνθεί παρά μειωθεί. Δηλαδή, στα χρόνια των προγραμμάτων προσαρμογής αυτό το βασικό διαρθρωτικό πρόβλημα της χώρας όχι μόνο δεν επιλύθηκε, αλλά και εντάθηκε.

5) Διατύπωση σαφούς και ολοκληρωμένης

βιομηχανικής πολιτικής. Το κείμενο ορθά καταγράφει το πρόβλημα της αποβιομηχάνισης από τη δεκαετία του '80 και μετά, ενώ προβλέπει και τη λειτουργία μιας σειράς ομάδων εργασίας και ενός Forum για τη βιομηχανία, αν και ούτε ποσοτικοποιεί την αποβιομηχάνιση ούτε θέτει στόχους αντιστροφής της. Γίνεται μια ευρεία αναφορά σε κρίσιμα ζητήματα της αγοράς ενέργειας, που βασικά αναπαράγουν τις μνημονιακές προσταγές, με μια ενδιαφέρουσα, όμως, προέκταση και εξειδίκευση σε ζητήματα που αφορούν τις ΑΠΕ και την αναφορά σε μια εκκολαπτόμενη ενεργειακή στρατηγική. Ειδικά για την τελευταία υπάρχουν ενδείξεις για το σχεδιαζόμενο ρόλο του λιγνίτη στον ενεργειακό χάρτη της χώρας, ενώ γίνεται μια εκτενής απαρίθμηση κρίσιμων έργων διασύνδεσης και εξέλιξης των υπό διαμόρφωση αγορών ενέργειας. Παραμένει, όμως, ζητούμενο η διατύπωση μιας συνεκτικής ενεργειακής στρατηγικής, καθώς και επιβεβαίωση των σχετικών χρονοδιαγραμμάτων. Επίσης, υπάρχει μια εκτενής αναφορά σε κρίσιμες υποδομές κάθε είδους και την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας, καθώς και το Industry 4.0., χωρίς, όμως, ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα μετάβασης της Ελληνικής βιομηχανίας και των επιχειρήσεων στην εποχή της 4ης βιομηχανικής επανάστασης (βλ. industry 4.0 Italy). Και το ίδιο συμβαίνει όσον αφορά και στην επαγγελματική κατάρτιση, όπου προβάλλεται η ανάγκη να σχεδιαστούν εξειδικευμένα προγράμματα upskilling & reskilling με βάση τις απαιτήσεις της νέας ψηφιακής εποχής. Κυρίως, όμως, απουσιάζει μια αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η ιστορική διαδρομή αποβιομηχάνισης της χώρας μπορεί να σχετίζεται με τις εξελίξεις στην αγορά ενέργειας, και ιδίως την επιβαρυντική τιμολόγηση της ενέργειας για βιομηχανική χρήση, καθώς και την αγορά εργασίας, και ιδίως τη διόγκωση του μη μισθολογικού κόστους και του πλαισίου εργασιακών σχέσεων. Σημειώνεται ότι η τελευταία συνδέεται με την αποψίλωση της αγοράς εργασίας και των επιχειρηματικών οικοσυστημάτων από κρίσιμες ειδικότητες και δραστηριότητες. Η έλλειψη αυτή είναι αξιοσημείωτη

και κομβική, καθώς συνδέεται με το ζήτημα της υπερφορολόγησης, το οποίο δεν εξετάζεται στην πραγματική του διάσταση, ούτε στο αναπτυξιακό σχέδιο ούτε στο συμπληρωματικό μνημόνιο. Επίσης, ενώ γίνονται εκτενείς αναφορές στη μετατόπιση του κράτους προς μια κατάσταση μειωμένης γραφειοκρατίας και καλύτερα συντονισμένων ελέγχων εκ των υστέρων, φαίνεται ότι χρειάζεται ακόμα σημαντική επεξεργασία και ανάλυση στο ζήτημα αυτό. Συνεπώς, μετά από σχεδόν 10 χρόνια προγραμμάτων προσαρμογής και κρίσης, ουσιαστικά δεν περιγράφεται ακόμα με σαφήνεια η πορεία προς ένα επιχειρηματικό περιβάλλον που να διευκολύνει το συνεχή μετασχηματισμό των επιχειρήσεων, και το οποίο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία μετάβασης ειδικότερα της βιομηχανικής παραγωγής, αλλά και της προσαρμογής της οικονομίας, στις αλλαγές που φέρνει η ψηφιακή εποχή.

Το κείμενο ορθά καταγράφει το πρόβλημα της αποβιομηχάνισης από τη δεκαετία του '80 και μετά, ενώ προβλέπει και τη λειτουργία μιας σειράς ομάδων εργασίας και ενός Forum για τη βιομηχανία, αν και ούτε ποσοτικοποιεί την αποβιομηχάνιση ούτε θέτει στόχους αντιστροφής της.

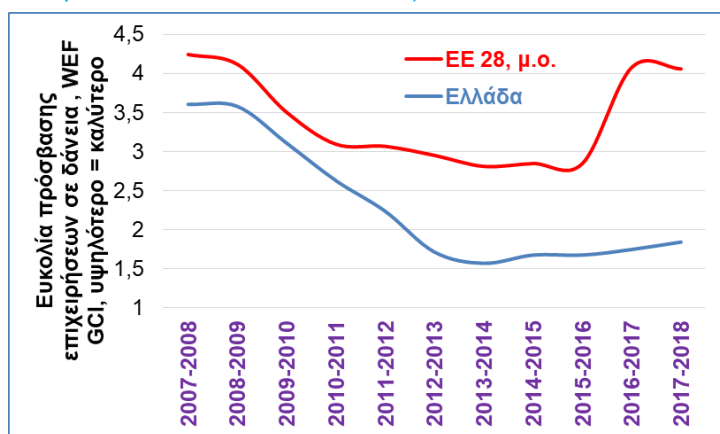
6) Χρηματοδότηση ιδιωτικού τομέα.

Περιλαμβάνονται όντως δράσεις για τη χρηματοδότηση της οικονομίας. Όμως, οι προτεινόμενες δράσεις, επικεντρώνονται σε μια απαρίθμηση των κρατικών και ευρωπαϊκών δομών και πόρων, τη δημιουργία μιας αναπτυξιακής τράπεζας και τις δράσεις διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που ήδη προβλέπει το πρόγραμμα προσαρμογής. Έτσι, υιοθετείται η προσέγγιση των προγραμμάτων προσαρμογής που

εκτιμούν ότι σταδιακά η επιστροφή στην οικονομική ομαλότητα αυτόματα θα καλύψει το μέγεθος της απομόχλευσης της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα στα χρόνια της κρίσης. Αν και η ακραία χρηματοδοτική ασφυξία, ειδικά για τις ΜμΕ, φαίνεται να υποχωρεί, το πρόβλημα συνεχίζει να παραμένει σημαντικό με τις ελληνικές επιχειρήσεις (Δ06 και εξελίξεις για χρηματοδότηση ΜμΕ στην ενότητα «Οικονομικές Εξελίξεις») να αντιμετωπίζουν τους πλέον δυσμενείς όρους πρόσβασης σε χρηματοδότηση στη ζώνη του ευρώ. Η προσέγγιση αυτή, η οποία αναμένει την εξομάλυνση των συνθηκών πρόσβασης του ιδιωτικού τομέα σε χρηματοδότηση με εύλογους όρους ως επακόλουθο της γενικότερης σταθεροποίησης της οικονομίας και της καλύτερης διαχείρισης της κληρονομιάς της κρίσης, δεν αποτελεί ένα σχέδιο ενεργών δράσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Σχετικά, μπορεί κανείς να επισημάνει ειδικά την απουσία ενός σχεδίου για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της μη τραπεζικής χρηματοδότησης στον ιδιωτικό τομέα. Από την άλλη, πρέπει να τονιστεί η αξιόπαινη προσπάθεια να συμπεριληφθούν στις δράσεις που περιέχει το σχέδιο μια σειρά από τεχνικά θέματα που άπτονται του πλαισίου επιπτώσεων αναδιαρθρώσεων οφειλών και εταιρικών εξυγιάνσεων, περιλαμβανομένου και του ευαίσθητου δημοσιονομικά χειρισμού των φορολογικών επιπτώσεων.

Δ06: Ευκολία πρόσβασης επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση (*World Economic Forum, Global Competitiveness Index 2017-2018*)

Οι προτεινόμενες δράσεις για τη χρηματοδότηση της οικονομίας επικεντρώνονται σε μια απαρίθμηση των κρατικών και ευρωπαϊκών δομών και πόρων, τη δημιουργία μιας αναπτυξιακής τράπεζας και τις δράσεις διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που ήδη προβλέπει το πρόγραμμα προσαρμογής. Έτσι, υιοθετείται η προσέγγιση των προγραμμάτων προσαρμογής που εκτιμούν ότι σταδιακά η επιστροφή στην οικονομική ομαλότητα αυτόματα θα καλύψει το μέγεθος της απομόχλευσης της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα στα χρόνια της κρίσης.

7) Ηχηρή απουσία της «καλύτερης νομοθέτησης» και ολοκληρωμένου σχεδίου αποκέντρωσης. Αν και υπάρχουν αναφορές σε δράσεις ενδυνάμωσης της διοίκησης και καλύτερου συντονισμού του κυβερνητικού έργου, που εν πολλοίς αναπαράγουν τις αναφορές που υπάρχουν και στο πρόγραμμα προσαρμογής, απουσιάζει μια αναφορά στην καλύτερη νομοθέτηση. Η απουσία αυτή δεν είναι τυπική, καθώς μια σχετική απουσία αντανάκλα την προσέγγιση του συντάκτη και το γεγονός ότι, ακόμα και αν προστεθεί εκ των υστέρων, η ατζέντα της καλύτερης νομοθέτησης και της ποιότητας των διαβουλεύσεων δεν έχει ήδη αξιολογηθεί ως κάτι απόλυτα απαραίτητο και ως δράση υψηλής προτεραιότητας. Επίσης, δε γίνεται μια αξιολόγηση της ανάγκης αποκέντρωσης προς τις περιφέρειες και τους ΟΤΑ, όχι μόνο ουσιαστικών οικονομικών και διοικητικών εξουσιών, αλλά και ανάπτυξης ενός επαρκούς πλαισίου διαφάνειας και λογοδοσίας, ως κομβική προϋπόθεση ενεργοποίησης της ικανότητας δράσης της διοίκησης και

αποδέσμευσης της από την κεντρική γραφειοκρατία. Είναι αξιοσημείωτο ότι αντίστοιχη έλλειψη καταγράφεται και στο πλέον πρόσφατο συμπληρωματικό μνημόνιο, πιθανώς αντανακλώντας την τυπική, και όχι ουσιαστική, υλοποίηση σχετικών δράσεων του προγράμματος προσαρμογής, οι οποίες κατά κανόνα αφαιρούνται από τα προαπαιτούμενα.

Έχει γίνει πλέον ξεκάθαρο ότι η ενδυνάμωση των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους μέσω της χρήσης ψηφιακών εργαλείων απαιτεί και την παράλληλη εξέλιξη ενός εποπτικού μηχανισμού και ενός μηχανισμού λογοδοσίας σε περίπτωση καταχρηστικών, από πλευράς κράτους, συμπεριφορών.

8) Απουσία ενός σχεδίου αναβάθμισης της ποιότητας διακυβέρνησης. Η αναφορά στην ανάπτυξη ευρύτατων ψηφιακών εργαλείων από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης συνεπάγεται και μια πρωτοφανή αύξηση της ικανότητας του κράτους να ελέγχει κεντρικά όλο και περισσότερο κάθε πτυχή της οικονομικής ζωής πολιτών και επιχειρήσεων. Ήδη η εμπειρία των προηγούμενων ετών, όταν τα προγράμματα προσαρμογής και εθνικές πολιτικές οδήγησαν στην ενίσχυση των εργαλείων και της οργάνωσης των φορολογικών αρχών, ανέδειξε τους σχετικούς κινδύνους. Εξοπλισμένες με ψηφιακά εργαλεία αυξημένης αποτελεσματικότητας, οι αρχές αντιμετώπισαν πολίτες και επιχειρήσεις κατ' εξακολούθηση, με τρόπο που παράβαινε ευθέως το νόμο και το Σύνταγμα, αν και στη περίπτωση ορισμένων εμβληματικών φορολογικών ζητημάτων, όπως είναι οι παραγραφές ελεγχόμενων χρήσεων, τελικά η δικαιοσύνη παρέσχε εργαλεία άμυνας στους πολίτες έναντι της παράνομης συμπεριφοράς των

αρχών. Έχει γίνει πλέον ξεκάθαρο ότι η ενδυνάμωση των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους μέσω της χρήσης ψηφιακών εργαλείων απαιτεί και την παράλληλη εξέλιξη ενός εποπτικού μηχανισμού και ενός μηχανισμού λογοδοσίας σε περίπτωση καταχρηστικών, από πλευράς κράτους, συμπεριφορών.

9) Σύνδεση προτάσεων με την υλοποίηση των αναφερόμενων δράσεων. Σε ορισμένα ζητήματα όπως του εκπαιδευτικού συστήματος, της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων ή της προώθησης της αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου της χώρας, οι αναφορές σε στόχους και δράσεις είναι μεν πειστικές, αλλά το γεγονός ότι οι εξελίξεις στην πραγματικότητα κινούνται συχνά σε αντίθετη κατεύθυνση, υπονομεύει την εμπιστοσύνη του αναγνώστη και στο υπόλοιπο κείμενο, στο οποίο οι δράσεις αφορούν ακόμα στο απώτερο μέλλον. Ενδεικτικά, οι αναφορές για βελτιωμένη διοίκηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αυξημένη αυτονομία, αξιολόγηση και ποιοτική αναβάθμιση του περιεχομένου των προγραμμάτων τους, αλλά και οι αναφορές για βελτιωμένη συνεργασία επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων, προσπαθούν να πείσουν τον αναγνώστη ότι ο αναπτυξιακός στόχος επιτυγχάνεται μέσω της αναφοράς, παρά της υλοποίησης, πολλαπλών δράσεων. Το ίδιο συμβαίνει για παράδειγμα και στο πλαίσιο που αφορά στην αδειοδότηση τηλεοπτικών σταθμών, όπου το πρόγραμμα περιγράφει μια ιδανική κατάσταση, η οποία απέχει σημαντικά της πραγματικότητας. Αντίστοιχα, η αναφορά στην «πολύπαθη» περίπτωση των υδατοδρομίων αποτελεί παράδειγμα περιπτώσεων επιμέρους δράσεων στις οποίες το ιστορικό υλοποίησης δείχνει ότι η πραγματικότητα είναι πιο σύνθετη από αυτήν που καταρχήν διαφαίνεται στο κείμενο.

Επιπλέον, παραμένουν χωρίς επαρκή εξειδίκευση οι γενικόλογες προβλεπόμενες προσπάθειες σε σημαντικά ζητήματα όπως της προώθησης της ηλεκτρονικής τιμολόγησης ή της καταπολέμησης της διαφθοράς. Εξελίξεις που καταγράφονται ως

προς το χωροταξικό σχεδιασμό, το κτηματολόγιο ή τον εκσυγχρονισμό των μηχανισμών εποπτείας της αγοράς, καταγράφονται ως θετικές και ολοκληρωμένες, όταν αυτό στην πράξη δεν συμβαίνει, ενώ, αντίστοιχα η έως σήμερα εμπειρία δεν εγγυάται καταρχήν τη τήρηση των αναφερομένων χρονοδιαγραμμάτων. Ως προς το τελευταίο, αντίστοιχα ερωτηματικά προκύπτουν και σε άλλες περιπτώσεις, όπως ενδεικτικά για την ουσιαστική λειτουργία της Εθνικής Κεντρικής Αρχής Προμηθειών Υγείας.

Σε ορισμένα ζητήματα όπως του εκπαιδευτικού συστήματος, της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων ή της προώθησης της αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου της χώρας, οι αναφορές σε στόχους και δράσεις είναι μεν πειστικές, αλλά το γεγονός ότι οι εξελίξεις στην πραγματικότητα κινούνται συχνά σε αντίθετη κατεύθυνση, υπονομεύει την εμπιστοσύνη του αναγνώστη και στο υπόλοιπο κείμενο, στο οποίο οι δράσεις αφορούν ακόμα στο απώτερο μέλλον.

10) Ανάδειξη της παιδείας και της επαγγελματικής κατάρτισης ως μείζονα στοιχεία οικονομικής ανάπτυξης. Η μόρφωση και οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού αποτελούν καθοριστικό στοιχείο των προοπτικών απασχόλησης, των αμοιβών, της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της οικονομίας, και της ευημερίας της κοινωνίας γενικότερα. Μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική που θα υποστηρίξει την ανάπτυξη της εξωστρέφειας στην οικονομία, των επιχειρήσεων δηλαδή που παράγουν, εξάγουν και δημιουργούν βιώσιμες και καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας, συνδέεται άμεσα με τις κατευθύνσεις που

δίνονται, και τους πόρους που διοχετεύονται στην παιδεία και την επαγγελματική κατάρτιση. Και στα δύο αυτά επίπεδα, η αναπτυξιακή στρατηγική παραμένει ανεπαρκής. Σε όλες τις ώριμες δημοκρατίες, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν ουσιαστική συμμετοχή στο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού συστήματος. Παρ' όλα αυτά, ενώ στην αναπτυξιακή στρατηγική γίνεται, ορθά, αναφορά στη διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας για την εκπόνηση προγραμμάτων κατάρτισης, οι επιχειρήσεις δεν αναφέρονται πουθενά ως βασικοί παράγοντες του μηχανισμού νομοθέτησης, σχεδιασμού και υλοποίησης. Η δε αναφορά στην αύξηση των ΑΕΙ της χώρας δεν αντιμετωπίζει το μέγεθος και την πολυπλοκότητα του ζητήματος. Στο πλαίσιο αυτό, χρειάζεται να αντιμετωπισθούν τα έντονα διαρθρωτικά προβλήματα και οι αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος, οι αδυναμίες συνέργειας και συστημικών δεσμών μεταξύ παραγωγής (προσφορά) δεξιοτήτων και ζήτησής τους (οικονομία και επιχειρήσεις), τα προβλήματα διακυβέρνησης του οικοσυστήματος των δεξιοτήτων και των μοχλών ενδυνάμωσής του (μηχανισμός διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, σύστημα πιστοποίησης, επαγγελματικός προσανατολισμός κλπ.). Απαιτείται τεράστια προσπάθεια για να αποτραπεί ο κίνδυνος χαμηλής εξειδίκευσης, παραγωγικότητας και μισθών, για να γεφυρωθεί το χάσμα δεξιοτήτων μεταξύ αγοράς εργασίας και εκπαιδευτικού συστήματος, για να σταματήσει η υποβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι χαμηλές επιδόσεις των μαθητών μας στους διεθνείς δείκτες αξιολόγησης. Χρειάζεται ένα εκπαιδευτικό σύστημα που να ενθαρρύνει τους νέους να σκέφτονται, να καινοτομούν και να επιχειρούν. Ο ΣΕΒ διεκδικεί μερίδιο ευθύνης και συναπόφασης στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, έχοντας καταθέσει στο δημόσιο διάλογο ουσιαστικές προτάσεις για τη διασύνδεση δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και τις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εξετασθεί και η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων. Μια τέτοια παρέμβαση κομβικής σημασίας, προσελκύοντας ξένα πανεπιστήμια, ταλαντούχους φοιτητές και καταξιωμένους επιστήμονες στη χώρα,

θα οδηγήσει σε αναβάθμιση όλου του εκπαιδευτικού μας συστήματος, με άνοιγμα στον ανταγωνισμό και τη συνεχή αξιολόγηση.

Ο ΣΕΒ διεκδικεί μερίδιο ευθύνης και συναπόφασης στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, έχοντας καταθέσει στο δημόσιο διάλογο ουσιαστικές προτάσεις για τη διασύνδεση δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και τις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εξετασθεί και η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων. Μια τέτοια παρέμβαση κομβικής σημασίας, προσελκύοντας ξένα πανεπιστήμια, ταλαντούχους φοιτητές και καταξιωμένους επιστήμονες στη χώρα, θα οδηγήσει σε αναβάθμιση όλου του εκπαιδευτικού μας συστήματος, με άνοιγμα στον ανταγωνισμό και τη συνεχή αξιολόγηση.

Τα παραπάνω σημεία κριτικής είναι κομβικά. Ξεπερνούν τη συζήτηση περί συγκεκριμένων δράσεων, πχ. στη δικαιοσύνη, την οικονομία, τον τουρισμό, την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας και τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ή την απουσία εξειδίκευσης σε κρίσιμες δράσεις για την ανάπτυξη και την ενίσχυση της νεοφυούς και καινοτόμου επιχειρηματικότητας. Τελικά, όλα αυτά είναι ζητήματα που περιορίζονται από τη φιλοσοφία προσέγγισης ως προς την οικονομική ανάπτυξη, και όχι από την υλοποίηση των συγκεκριμένων στόχων που τίθενται. Οι στόχοι, πάντως, που καταγράφονται και οι γενικές αρχές που διατυπώνονται, στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι σίγουρα

καθολικής αποδοχής. Συνεπώς, επείγει η διαβούλευση, την οποία και συνιστά η τελευταία έκδοση του «συμπληρωματικού μνημονίου». Στο βαθμό που οι θεσμοί και οι κοινωνικοί εταίροι συμφωνούν με τους βασικούς οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους του σχεδίου, η αξιολόγηση, όχι μόνο επιμέρους δράσεων αλλά και των μηχανισμών και των βασικών κατευθύνσεων προσέγγισης των στόχων, πρέπει να γίνει αντικείμενο ενός τεκμηριωμένου διαλόγου, στον οποίο η αξιολόγηση της εμπειρίας παλαιότερων προσπαθειών στην Ελλάδα και αλλού, θα πρέπει να υποστηρίζει επιχειρήματα και να οδηγεί σε αποφάσεις.

Η δομή, αλλά και οι δράσεις, του αναπτυξιακού σχεδίου θα μπορούσαν να αποτελέσουν και την ευκαιρία απομάκρυνσης από τα προγράμματα προσαρμογής και τις αδυναμίες τους. Οι βασικές αδυναμίες των προγραμμάτων αυτών, ανεξαρτήτως προθέσεων, ήταν τελικά η σχεδόν μονομερής έμφαση στη δημοσιονομική προσαρμογή, η μικρότερη έμφαση στη ρύθμιση της αγοράς εργασίας και η ακόμα μικρότερη προώθηση ζητημάτων που άπτονται της διαρθρωτικής λειτουργίας της οικονομίας και της ποιότητας της διακυβέρνησης. Το αναπτυξιακό σχέδιο παραμένει, δυστυχώς ακόμη και εν έτει 2018, εντός του πλαισίου των ανεπαρκών δράσεων του συμπληρωματικού μνημονίου, εξειδικεύοντας παραπέρα, στην καλύτερη περίπτωση, δράσεις σε μια σειρά από κρίσιμα ζητήματα, όπως στη δικαιοσύνη, την αντιμετώπιση της διαφθοράς και το συντονισμό του κυβερνητικού έργου ή την καλύτερη νομοθέτηση, μέσω χρήσης τεκμηρίων και μέσω διασφάλισης ουσίας και κρίσιμης αντιπροσωπευτικότητας στις διαδικασίες διαβούλευσης κατά την προετοιμασία και αξιολόγηση ρυθμίσεων.

Αν και το αναπτυξιακό σχέδιο κάνει εκτενή, γενική, αναφορά στη δομή των μηχανισμών αξιοποίησης δημόσιας περιουσίας και απαριθμεί ικανό αριθμό σημαντικών έργων νέων υποδομών, το συμπληρωματικό μνημόνιο αναλώνει ιδιαίτερα μεγάλη έκταση σε περιπτωσιολογικές αναφορές συγκεκριμένων δράσεων ιδιωτικοποίησης, που τελικά αποτυπώνουν μια καχυποψία των εταίρων ως προς τη χώρα μας σε ό,τι αφορά την υλοποίηση όσων

συμφωνούνται επί της αρχής στο ζήτημα αυτό. Σε κάθε περίπτωση, απουσιάζει ένα συνεκτικό σχέδιο κάλυψης των υποδομών σε κάθε επίπεδο στη χώρα, παρόλο που η επιμέρους καταγραφή περιπτώσεων ουσιαστικά προσφέρει τη βάση εκκίνησης σύνταξης του.

Το αναπτυξιακό σχέδιο παραμένει, δυστυχώς ακόμη και εν έτει 2018, εντός του πλαισίου των ανεπαρκών δράσεων του συμπληρωματικού μνημονίου, εξειδικεύοντας παραπέρα, στην καλύτερη περίπτωση, δράσεις σε μια σειρά από κρίσιμα ζητήματα, όπως στη δικαιοσύνη, την αντιμετώπιση της διαφθοράς και το συντονισμό του κυβερνητικού έργου ή την καλύτερη νομοθέτηση, μέσω χρήσης τεκμηρίων και μέσω διασφάλισης ουσίας και κρίσιμης αντιπροσωπευτικότητας στις διαδικασίες διαβούλευσης κατά την προετοιμασία και αξιολόγηση ρυθμίσεων.

Ως προς την ανάγκη για παραπέρα βελτιώσεις στο προ-πτωχευτικό και πτωχευτικό δίκαιο, το αναπτυξιακό σχέδιο προχωρά στην αναφορά ορισμένων κρίσιμων δεδομένων, πέρα από τα ζητήματα ιεράρχησης πιστωτών και ηλεκτρονικών πλειστηριασμών στα οποία περιορίζεται το συμπληρωματικό μνημόνιο. Τέτοια δεδομένα είναι η ανάγκη για την άρση εμποδίων στη αναδιάρθρωση χρεών, η ανάγκη βελτίωσης του πλαισίου αφερεγγυότητας και η χαλάρωση των capital controls.

Επιπλέον, είναι αξιόπαινο ότι το κυβερνητικό σχέδιο αναφέρει την ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την αναδιάρθρωση οφειλών και δανείων, περιλαμβανομένων ειδικά και των σχετικών

φορολογικών ζητημάτων που σήμερα υπάρχουν. Όμως, και παρά τις αναφορές αυτές, το ζήτημα του προ-πτωχευτικού και πτωχευτικού δικαίου δεν αναδεικνύεται ως κομβικής σημασίας.

Τέτοια ζητήματα είναι:

- Η αναθεώρηση του κώδικα χαρτοσήμων. Μάλιστα δεν αναφέρεται καν ως πρόβλημα η τάση της διοίκησης να επιβάλλει αναδρομικά διαφορετικές ερμηνείες της νομοθεσίας και να αντιφάσκει με το περιεχόμενο παλαιότερων κανονιστικών διατάξεων.
- Η διάβρωση της φορολογικής βάσης λόγω μεταφοράς κερδών σε διάφορες φορολογικές δικαιοδοσίες (BEPS – Base Erosion and Profit Shifting), όπου δε γίνεται αναφορά στην ανάγκη τήρησης των διεθνών πρακτικών ούτε στο πνεύμα ούτε και στην ουσία. Επίσης, δεν γίνεται αναφορά στην ανάγκη πλήρους αντιμετώπισης των επιπτώσεων σε συνδυασμό με την ερμηνεία της έννοιας της φοροδιαφυγής.
- Οι παραγραφόμενες χρήσεις, θέμα στο οποίο κατεχοχόν τίθεται ζήτημα τήρησης της νομιμότητας και νομολογίας εκ μέρους του κράτους.
- Οι δράσεις για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου σε προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης.
- Η αναθεώρηση των διατάξεων περί «αλληλέγγυας ευθύνης», που μάλιστα αντιβαίνουν στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η εκλογίκευση των κινήτρων της αγοράς φαρμάκου, η προώθηση των γενοσήμων και η βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης, που πλήττει τόσο τους εγχώριους παραγωγούς όσο και τους εισαγωγείς πραγματικά χρήσιμων καινοτόμων φαρμάκων.

Συνολικά, σε ό,τι αφορά στην τελευταία εκδοχή του «συμπληρωματικού μνημονίου» καταγράφεται ότι, μετά την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής, πολλές δράσεις που υλοποιούν καίριες μεταρρυθμίσεις, και που υπήρχαν ήδη σε προηγούμενα σχετικά κείμενα και έχουν μείνει σε εκκρεμότητα, «στριμώχονται» στην τελευταία αξιολόγηση ή παραπέμπονται να υλοποιηθούν σε επόμενη περίοδο. Αυτή η προσέγγιση δημιουργεί σοβαρές ανησυχίες ως προς τον τρόπο και το περιεχόμενο υλοποίησής τους, ενώ η πίεση χρόνου σημαίνει ότι υλοποιούνται με βεβιασμένο τρόπο και χωρίς να έχει προηγηθεί καμία διαβούλευση με τους άμεσα εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς. Για άλλη μια φορά αναδεικνύεται ότι για αρκετές κρίσιμες δράσεις για την ιδιωτική οικονομία και την ανταγωνιστικότητά της, η υλοποίηση είναι μάλλον προσηματική καθώς τα μέσα που επιλέγονται δεν διασφαλίζουν καμία κανονιστική ή πρακτική κατοχύρωση και άρα δεν εγγυώνται τη δεσμευτικότητα της υλοποίησης.

Η πρακτική αποσπασματικής καταγραφής των προς υλοποίηση δράσεων και η παράλληλη διαγραφή όσων θεωρείται ότι έχουν υλοποιηθεί είναι μια πρακτική που αποδεδειγμένα έχει επιτρέψει τα τελευταία χρόνια τη σιωπηρή αποδοχή της μη υλοποίησης συγκεκριμένων δράσεων, και ως εκ τούτου την εξαφάνισή τους από την αξιολόγηση. Η συνέχιση αυτής της πρακτικής, δηλαδή του «box ticking» για το κλείσιμο εκκρεμοτήτων ανεξάρτητα του αν η αγορά πράγματι ωφελείται από αυτές τις μεταρρυθμίσεις, είναι απαράδεκτη, δεδομένου και του γεγονότος ότι το τελικό μεταρρυθμιστικό περιεχόμενο συχνά είναι αλλοιωμένο ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων για την επίτευξη συμφωνίας.

Συνολικά, σε ό,τι αφορά στην τελευταία εκδοχή του «συμπληρωματικού μνημονίου» καταγράφεται ότι, μετά την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής, πολλές δράσεις που υλοποιούν καίριες μεταρρυθμίσεις, και που υπήρχαν ήδη σε προηγούμενα σχετικά κείμενα και έχουν μείνει σε εκκρεμότητα, «στριμώχονται» στην τελευταία αξιολόγηση ή παραπέμπονται να υλοποιηθούν σε επόμενη περίοδο. Αυτή η προσέγγιση δημιουργεί σοβαρές ανησυχίες ως προς τον τρόπο και το περιεχόμενο υλοποίησής τους, ενώ η πίεση χρόνου σημαίνει ότι υλοποιούνται με βεβιασμένο τρόπο και χωρίς να έχει προηγηθεί καμία διαβούλευση με τους άμεσα εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς.

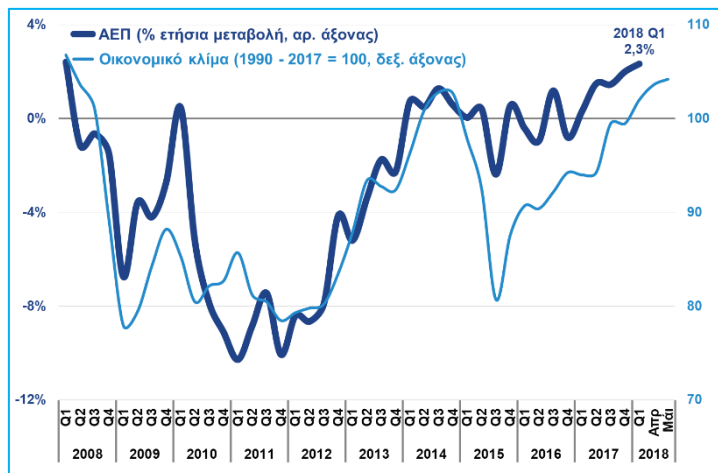

Οικονομικές εξελίξεις

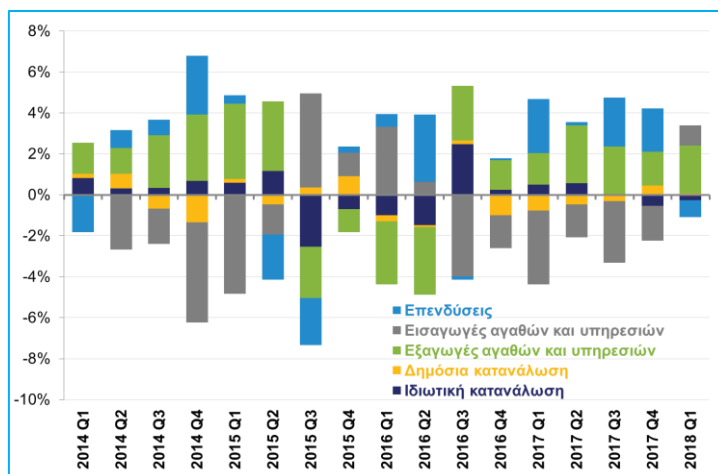
ΑΕΠ: Ανάπτυξη +2,3% σημειώθηκε το 1^ο τρίμηνο του 2018 (Δ07), σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (+7,6%), ενώ η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε να επιβραδύνεται (-0,4%) για 3^ο συνεχόμενο τρίμηνο. Παράλληλα, οι συνολικές επενδύσεις σε πάγια εμφανίζουν πτώση (-10,4%), ως αποτέλεσμα κυρίως της μείωσης των εισαγωγών πλοίων (-72,8%), η οποία αποτυπώνεται στην υποχώρηση των επενδύσεων σε μεταφορικό εξοπλισμό (-54,8%). Αντίθετα, η εικόνα των επενδύσεων στις υπόλοιπες κατηγορίες παγίων είναι θετική, ακόμα και στις κατοικίες, όπου εμφανίζεται άνοδος (+10,7%) για πρώτη φορά από το 3^ο τρίμηνο του 2011.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με τα εποχικά διορθωμένα στοιχεία, η αύξηση του ΑΕΠ κατά +2,3% το 1^ο τρίμηνο του 2018 προήλθε από τη δημόσια κατανάλωση κατά +0,1 π.μ., τις εξαγωγές κατά +2,3 π.μ. και τις εισαγωγές κατά +1,0 π.μ., ενώ οι επενδύσεις και η ιδιωτική κατανάλωση συνέβαλαν αρνητικά κατά -0,8 π.μ. και -0,3 π.μ. αντίστοιχα (Δ08 και Δ09).

Δ07: ΑΕΠ και οικονομικό κλίμα (ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίο Εθνικό Λογαριασμό, Q1 2018 και IOBE, Μάιος 2018)

Δ08: Συμβολή στη μεταβολή του ΑΕΠ (ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίο Εθνικό Λογαριασμό, Q1 2018)

Δ09: Συνιστώσες του ΑΕΠ από την πλευρά της ζήτησης (ΕΛΣΤΑΤ, Q1 2018)

	2016	2017	2017 Q1	2017 Q2	2017 Q3	2017 Q4	2018Q1
ΑΕΠ (ετήσια % μεταβολή σε σταθ. τιμές)	-0,2%	1,4%	0,3%	1,5%	1,5%	2,0%	2,3%
Ετήσια % μεταβολή (σταθερές τιμές)							
Τελική καταναλωτική δαπάνη	-0,3%	-0,2%	0,3%	0,4%	-0,9%	-0,3%	-0,3%
Ιδιωτική κατανάλωση	0,0%	0,1%	0,7%	0,8%	-0,1%	-0,8%	-0,4%
Δημόσια κατανάλωση	-1,5%	-1,1%	-3,5%	-2,1%	-1,1%	2,1%	0,3%
Επενδύσεις	7,4%	15,7%	29,3%	-1,1%	10,9%	22,7%	-12,1%
Επενδύσεις σε πάγια	1,6%	9,6%	17,0%	1,1%	-8,2%	28,9%	-10,4%
Εξαγωγές	-1,8%	6,8%	5,2%	9,7%	7,6%	5,3%	7,6%
Εισαγωγές	0,3%	7,2%	11,2%	4,8%	9,3%	5,0%	-2,8%
Συμβολή στη μεταβολή του ΑΕΠ							
Τελική καταναλωτική δαπάνη	-0,3%	-0,1%	0,3%	0,4%	-0,8%	-0,3%	-0,2%
Ιδιωτική κατανάλωση	0,0%	0,1%	0,5%	0,6%	-0,1%	-0,5%	-0,3%
Δημόσια κατανάλωση	-0,3%	-0,2%	-0,8%	-0,5%	-0,3%	0,5%	0,1%
Επενδύσεις	0,8%	1,8%	2,6%	0,2%	2,4%	2,1%	-0,8%
Επενδύσεις σε πάγια	0,2%	1,1%	1,8%	0,1%	-1,0%	3,5%	-1,3%
Εξαγωγές	-0,5%	2,1%	1,5%	2,8%	2,4%	1,7%	2,3%
Εισαγωγές	-0,2%	-2,4%	-3,6%	-1,6%	-3,0%	-1,7%	1,0%

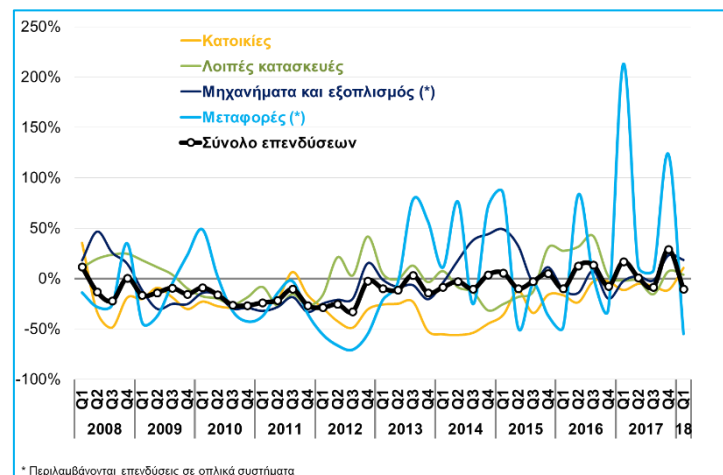
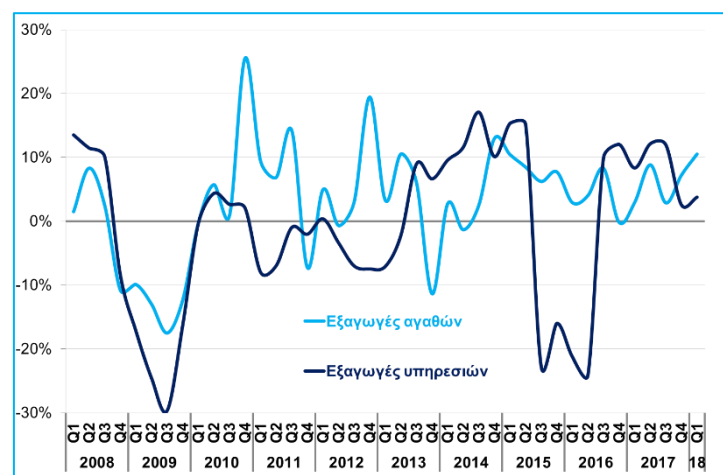
	2016	2017	2017 Q1	2017 Q2	2017 Q3	2017 Q4	2018 Q1
Σύνολο	1,5%	9,6%	17,0%	1,1%	-8,2%	28,9%	-10,4%
Κατοικίες	-12,4%	-8,8%	-11,3%	-5,1%	-7,2%	-11,2%	10,7%
Άλλες κατασκευές	24,9%	-5,4%	-1,7%	-2,1%	-15,5%	7,2%	3,9%
Αγροτικά προϊόντα	24,8%	0,8%	1,7%	-2,3%	-0,5%	3,4%	5,2%
Μηχανολογικός & μεταφορικός εξοπλισμός*	-13,0%	28,9%	55,2%	3,8%	1,3%	49,7%	-22,3%
Μεταφορικός εξοπλισμός*	-12,1%	83,2%	213,1%	11,8%	8,1%	123,5%	-54,8%
Εξοπλισμός ΤΠΕ	-21,4%	-3,9%	-15,6%	-10,0%	-1,1%	12,9%	23,1%
Μηχανολογικός εξοπλισμός*	-10,1%	5,2%	-2,5%	2,6%	-1,6%	23,1%	18,6%
Προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας	2,2%	-0,3%	0,4%	-0,3%	-0,8%	-0,3%	-0,6%

**Δ10: Επενδύσεις
κατά κατηγορία
(ΕΛΣΤΑΤ, Q1 2018)**

 * Περιλαμβάνονται και
οπτικά συστήματα

Η πτώση των επενδύσεων οφείλεται κυρίως στην επίδραση βάσης και ειδικότερα στη μείωση των επενδύσεων σε μεταφορικό εξοπλισμό κατά -54,8%, έναντι αύξησης +213,1% το 1^ο τρίμηνο του 2017. Η εξέλιξη αυτή προέρχεται από την πορεία των εισαγωγών πλοίων, οι οποίες από €391 εκατ. σε τρέχουσες τιμές το 1^ο τρίμηνο του 2016, ανήλθαν σε €1,5 δισ. περίπου το 1^ο τρίμηνο του 2017 (+270%), για να επιστρέψουν το 1^ο τρίμηνο του 2018 στο επίπεδο του αντίστοιχου τριμήνου του 2016, δηλαδή σε €394 εκατ. (-72,8% σε σύγκριση με το 1^ο τρίμηνο του 2017). Αντίθετα, οι επενδύσεις σε κατοικίες αυξήθηκαν κατά +10,7% (έναντι πτώσης -11,3% το 1^ο τρίμηνο του 2017), σε λοιπές κατασκευές κατά +3,9% (έναντι υποχώρησης -1,7% το 1^ο τρίμηνο του 2017) και σε μηχανήματα και εξοπλισμό ΤΠΕ κατά +18,6% και +23,1% αντίστοιχα (έναντι πτώσης -2,5% και -15,6% αντίστοιχα το 1^ο τρίμηνο του 2017, **Δ10** και **Δ11**).

Επιπρόσθετα, η πορεία των εισαγωγών πλοίων επηρέασε ανάλογα και τις συνολικές εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίες το 1^ο τρίμηνο του 2017 αυξήθηκαν κατά +11,2% και μειώθηκαν κατά -2,8% το 1^ο τρίμηνο του 2018. Επίσης, η θετική συμβολή των εξαγωγών κατά το 1^ο τρίμηνο του 2018 (+2,3 π.μ.), οφείλεται κυρίως στην ανοδική τάση που έχουν διαμορφώσει οι εξαγωγές αγαθών (μεταποίηση), οι οποίες αυξήθηκαν κατά +10,5%, επιπλέον αύξησης +3% το 1^ο τρίμηνο του 2017, ενώ παράλληλα και οι εξαγωγές υπηρεσιών (τουρισμός) κινούνται θετικά (+3,8%, επιπλέον αύξησης +8,3% το 1^ο τρίμηνο του 2017, **Δ12**). Η τάση αυτή αναμένεται να διατηρηθεί, καθώς οι επιχειρηματικές προσδοκίες

**Δ11: Επενδύσεις κατά κατηγορία (ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίο
Εθνικό Λογαριασμό, Q1 2018)**

**Δ12: Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών
(ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίο Εθνικό Λογαριασμό, Q1 2018)**

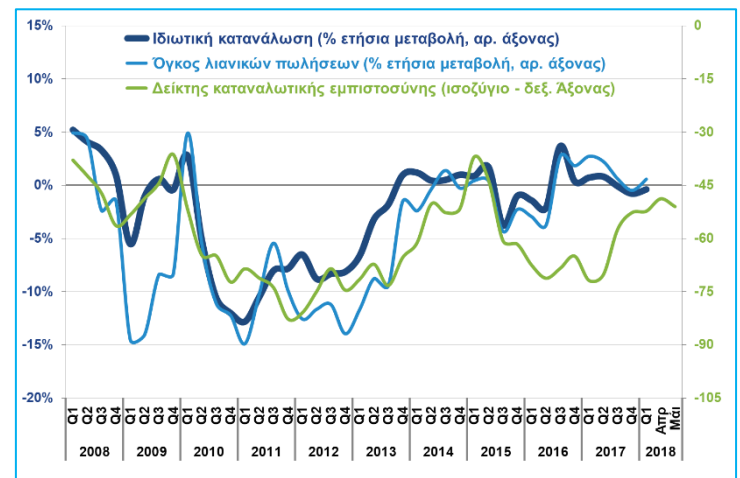

στη μεταποίηση, ιδίως αναφορικά με τις παραγγελίες από το εξωτερικό, βελτιώνονται σταθερά μέχρι και τον Μάιο του 2018, ενώ ταυτόχρονα οι κρατήσεις των μεγάλων τουριστικών πρακτόρων προεξοφλούν νέο ρεκόρ αφίξεων το 2018.

Από την πλευρά της ιδιωτικής κατανάλωσης, η υποχώρηση που καταγράφεται για 3^ο συνεχόμενο τρίμηνο (-0,4% το 1^ο τρίμηνο του 2018, -0,8% το 4^ο τρίμηνο του 2017 και -0,1% το 3^ο τρίμηνο του 2017), αποτυπώνει τις πιέσεις που δέχεται το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, ως αποτέλεσμα της υπερφορολόγησης. Έτσι, η αποδυνάμωση του όγκου λιανικών πωλήσεων κατά το 2^ο εξάμηνο του 2017 και η ασθενής ανάκαμψη που παρουσίασε το 1^ο τρίμηνο του 2018 (βλ. και επόμενη ενότητα), καθώς και η παραμονή της καταναλωτικής εμπιστοσύνης σε χαμηλό επίπεδο μέχρι και τον Μάιο του 2018, παρά τη σταδιακή βελτίωση που εμφανίζει από τον Μάρτιο του 2017 (Δ13), δεν προμηνύουν κάποια ουσιαστική αλλαγή του ρυθμού μεταβολής της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά το 2^ο τρίμηνο του 2018, αν και η καλή πορεία τουρισμού αναμένεται να δώσει κάποια ώθηση στα εισοδήματα και την κατανάλωση το 3^ο τρίμηνο του 2018.

Από την πλευρά της προσφοράς, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της οικονομίας αυξήθηκε κατά +1,8% το 1^ο τρίμηνο του 2017, με όλους τους κλάδους σε φάση ανάκαμψης, εξαιρουμένων των κλάδων ενημέρωσης και επικοινωνίας (-1,6%) και τραπεζών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων (-9,1%), που συνεχίζουν και το 1^ο τρίμηνο του 2018 την αρνητική πορεία των ετών της κρίσης. (Δ14).

Δ13: Ιδιωτική κατανάλωση, λιανικές πωλήσεις και καταναλωτική εμπιστοσύνη (ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Q1 2018 και IOBE, Μάιος 2018)

	2016	2017	2017 Q1	2017 Q2	2017 Q3	2017 Q4	2018 Q1
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ετήσια % μεταβολή σε σταθ. τιμές)	-1,2%	1,4%	0,7%	1,1%	1,8%	1,8%	1,8%
Ετήσια % μεταβολή (σταθερές τιμές)							
Γεωργία	-8,8%	1,3%	-1,9%	-1,6%	1,4%	4,8%	3,9%
Βιομηχανία	5,4%	6,3%	8,9%	5,4%	6,9%	3,6%	2,2%
Κατασκευές	24,3%	-5,6%	-10,4%	-7,2%	-17,0%	5,9%	10,0%
Εμπόριο, τουρισμός, μεταφορές	-6,1%	2,3%	0,7%	1,7%	2,8%	2,8%	2,7%
Ενημέρωση και επικοινωνία	-3,0%	-2,2%	-2,0%	-1,1%	-2,9%	-2,2%	-1,6%
Τράπεζες, ασφάλειες	-1,5%	-7,3%	-5,1%	-5,8%	-9,0%	-8,9%	-9,1%
Αγορά ακινήτων	-0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
Επαγγ., επιστ. & τεχν. Δραστ.	-2,3%	4,4%	0,5%	2,8%	4,4%	8,6%	9,1%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-1,3%	-0,7%	-1,6%	-1,4%	0,5%	-0,4%	0,9%
Τέχνες, διασκέδαση	-1,5%	9,2%	-1,3%	8,6%	14,2%	15,7%	7,3%
Συμβολή στη μεταβολή της ΑΠΑ							
Γεωργία	-0,4%	0,1%	-0,1%	-0,1%	0,1%	0,2%	0,2%
Βιομηχανία	0,6%	0,8%	1,1%	0,7%	0,9%	0,5%	0,3%
Κατασκευές	0,6%	-0,2%	-0,3%	-0,2%	-0,6%	0,2%	0,3%
Εμπόριο, τουρισμός, μεταφορές	-1,3%	0,5%	0,1%	0,4%	0,6%	0,6%	0,6%
Ενημέρωση και επικοινωνία	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%
Τράπεζες, ασφάλειες	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,4%	-0,4%	-0,4%
Αγορά ακινήτων	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Επαγγ., επιστ. & τεχν. Δραστ.	-0,1%	0,2%	0,0%	0,1%	0,2%	0,4%	0,4%
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-0,3%	-0,2%	-0,4%	-0,3%	0,1%	-0,1%	0,2%
Τέχνες, διασκέδαση	-0,1%	0,4%	-0,1%	0,4%	0,6%	0,6%	0,3%

Δ14: Συνιστώσες του ΑΕΠ από την πλευρά της προσφοράς (ΕΛΣΤΑΤ, Q1 2018)

Σημ.: Τυχόν αποκλίσεις από το σύνολο οφείλονται στη χρήση κλαδικών αποπληθωριστών.

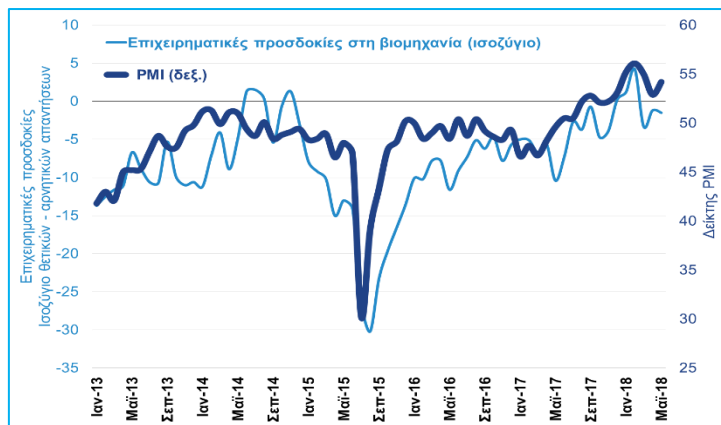
Σημειώνεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης για το σύνολο του 2017 δεν αναθεωρήθηκε (+1,4%), ενώ σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της [Ευρωπαϊκής Επιτροπής](#), ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2018 εκτιμάται σε +1,9%.

Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) στη μεταποίηση:

Άνοδο της μεταποιητικής παραγωγής και των νέων παραγγελιών καταγράφουν τα στοιχεία του Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) τον Μάιο του 2018, παρά την οριακή εξασθένηση των επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία τον ίδιο μήνα, σύμφωνα με τους δείκτες οικονομικού κλίματος. Πάντως, στα αποτελέσματα και των δύο ερευνών (Markit και EE-DG ECFIN αντίστοιχα) αποτυπώνεται μία γενική αισιοδοξία των επιχειρήσεων για την παραγωγή και τις εξαγωγές. Ειδικότερα, ο δείκτης PMI ανήλθε στις 54,2 μονάδες τον Μάιο του 2018, από 52,9 τον προηγούμενο μήνα και 49,6 τον Μάιο του 2017, παραμένοντας για 12^ο συνεχόμενο μήνα σε επίπεδο πάνω από τις 50 μονάδες, το οποίο αποτελεί το όριο μηδενικής ανάπτυξης (**Δ15**). Σύμφωνα με τα στοιχεία του δείκτη, η παραγωγή στη μεταποίηση αυξάνεται συνεχώς κατά τη διάρκεια των 12 τελευταίων μηνών, ενώ το σύνολο των νέων εργασιών παρουσιάζει άνοδο με ταχύτερο ρυθμό τον Μάιο του 2018 σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, όπως και οι νέες παραγγελίες εξαγωγών που κατέγραψαν υψηλό τριών μηνών. Ως αποτέλεσμα αυτών των τάσεων, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις προχώρησαν σε νέες προσλήψεις, δημιουργώντας θετικές προοπτικές για την απασχόληση το επόμενο διάστημα. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις, για να υποστηρίξουν την αύξηση της παραγωγής, ενέτειναν τις αγορές πρώτων υλών, ενώ η άνοδος των τιμών εισροών, ιδίως των καυσίμων, προκάλεσε ανάλογη άνοδο των τιμών εκροών. Η εξέλιξη αυτή, σύμφωνα με τη Markit, καταδεικνύει την αυξανόμενη ικανότητα των επιχειρήσεων να μετακυλήσουν την υψηλότερη επιβάρυνση κόστους στις τιμές των προϊόντων τους, υποδηλώνοντας την εμπιστοσύνη τους ως προς τη διατήρηση της ζήτησης στην αγορά.

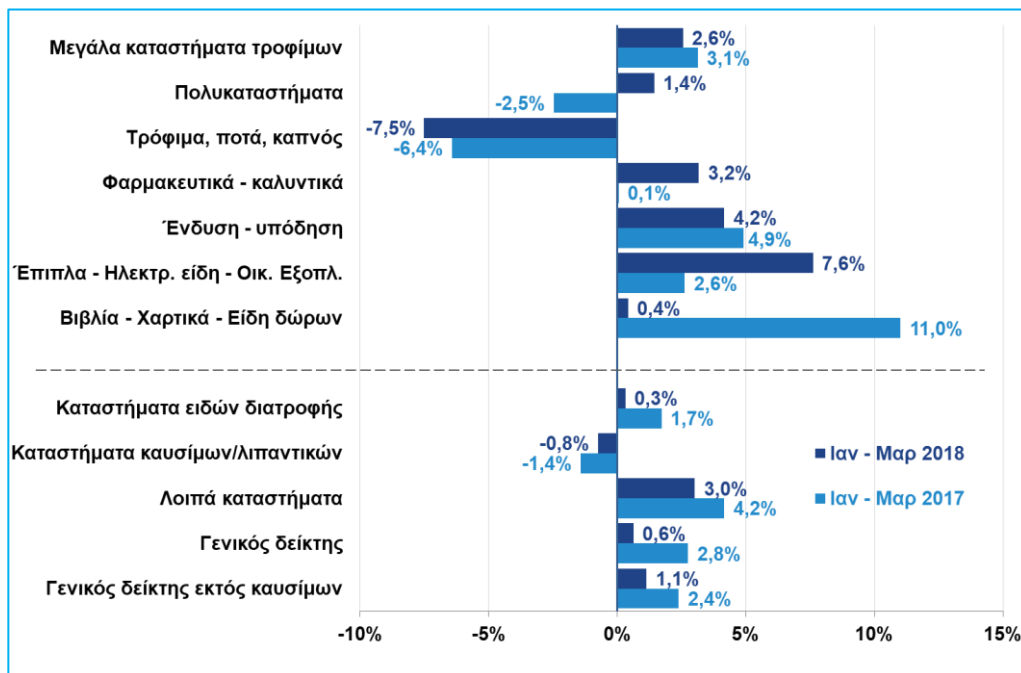
Λιανικές πωλήσεις: Θετικά κινήθηκε ο όγκος λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων τον Μάρτιο του 2018, με τον γενικό δείκτη να καταγράφει αύξηση +2,8% (έναντι πτώσης -1,4% τον Μάρτιο του 2017) και τους επιμέρους δείκτες στις κυριότερες κατηγορίες καταστημάτων να παρουσιάζουν ανοδική τάση. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με την αυξημένη κίνηση στην αγορά πριν και κατά τη διάρκεια των εορτών του Πάσχα και με την έναρξη της τουριστικής περιόδου. Η εικόνα αυτή αναμένεται να διατηρηθεί και τον Απρίλιο, καθώς οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο βελτιώθηκαν σημαντικά, ενώ τον Μάιο η αισιοδοξία των επιχειρήσεων μετριάστηκε ελαφρά, με τις θετικές εκτιμήσεις ωστόσο να εξακολουθούν να υπερβαίνουν τις αρνητικές (**Δ16**).

Δ15: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη μεταποίηση (PMI) και μεταβολή του δείκτη παραγωγής στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών (Markit, EE-DG ECFIN, Μάιος 2018,)

Δ16: Δείκτης όγκου πωλήσεων και επιχειρηματικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο (ΕΛΣΤΑΤ, Μαρ. 2018, EE - DG ECFIN, Μάιος 2018)

Δ17: Δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο κατά κατηγορία καταστημάτων (ΕΛΣΤΑΤ, Μαρ. 2018)

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλες τις κατηγορίες καταστημάτων ο όγκος λιανικών πωλήσεων σημείωσε άνοδο, με εξαίρεση μόνο τα πρατήρια καυσίμων και τα εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων (αρτοποιεία, κρεοπωλεία, οπωροπωλεία κλπ), όπου παρατηρήθηκε πτώση -3,3% και -5,9% αντίστοιχα. Πάντως, στα μεγάλα καταστήματα τροφίμων (supermarkets) ο όγκος πωλήσεων παρουσίασε αξιοσημείωτη άνοδο τον Μάρτιο του 2018 (+5,1%), γεγονός που αποτυπώνει την συνεχή μετατόπιση της ζήτησης από μικρά καταστήματα σε μεγαλύτερα, όπου οι καταναλωτές επωφελούνται και από ειδικές προσφορές και εκπτώσεις.

Συνολικά, κατά το 1^ο τρίμηνο του 2018, ο όγκος λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων αυξήθηκε κατά +1,1%, επιπλέον αύξησης +2,4% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στα καταστήματα επίπλων και ειδών οικιακού εξοπλισμού (+7,6%, επιπλέον αύξησης +2,6% το 1^ο τρίμηνο του 2017) και στην ένδυση και υπόδηση (+4,2% επιπλέον αύξησης +4,9% το 1^ο τρίμηνο του 2017). Αντίθετα, στα καταστήματα ειδών διατροφής καταγράφεται οριακή αύξηση (+0,3%), καθώς η άνοδος του όγκου πωλήσεων στα supermarkets κατά +2,6% αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από την υποχώρηση του όγκου πωλήσεων στα εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων κατά -7,5% (Δ17).

Πάντως, η αποδυνάμωση των λιανικών πωλήσεων κατά το 2^ο εξάμηνο του 2017 (+0,3%, έναντι +2,4% το 1^ο εξάμηνο του 2017 και +3% το 2^ο εξάμηνο του 2016) αποτυπώνεται και στην κάμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία συνέχισε να υποχωρεί το 1^ο τρίμηνο του 2018 (-0,4%), για 3^ο συνεχόμενο τρίμηνο.

Παράλληλα, το 1^ο τρίμηνο του 2018, ο κύκλος εργασιών στο χονδρικό εμπόριο σημείωσε αύξηση κατά +2,5%, επιπλέον αύξησης +7,4% το 1^ο τρίμηνο του 2017 και +3,8% στο σύνολο του 2017, ενώ ο εποχικά διορθωμένος δείκτης του 1^{ου} τριμήνου 2018, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη του 4^{ου} τριμήνου 2017, παρουσίασε αύξηση 0,4%.

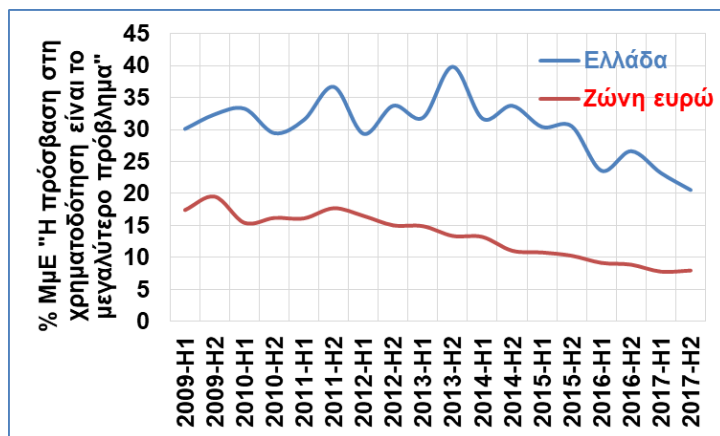

Πρόσβαση μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων (ΜμΕ) στη χρηματοδότηση: Η δημοσιοποίηση της πλέον πρόσφατης έκθεσης της ΕΚΤ για την πρόσβαση των ΜμΕ σε χρηματοδότηση καταγράφει για την Ελλάδα μια σταθερή μείωση της ακραίας χρηματοδοτικής ασφυξίας, με το ποσοστό των ΜμΕ που θεωρούν την πρόσβαση σε χρηματοδότηση ως το μεγαλύτερο πρόβλημα να μειώνεται σταθερά (**Δ18**). Σημειώνεται ότι καθώς ανακάμπτει σταθερά και η προσφορά χρηματοδότησης, μειώνεται αντίστοιχα και το κενό ανάμεσα στη ζήτηση και προσφορά.

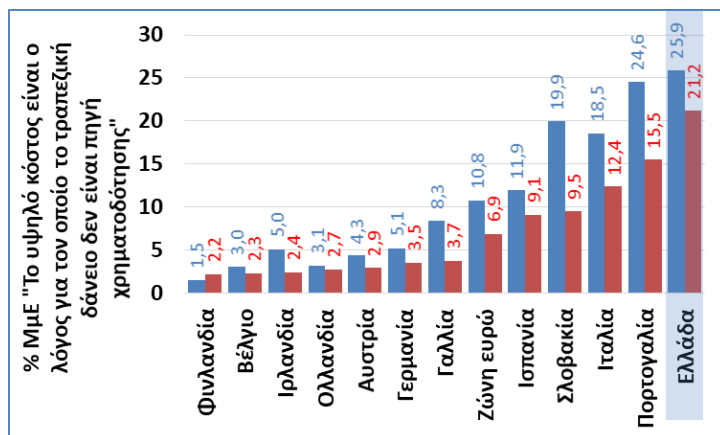
Την ίδια ώρα όμως η πρόσβαση σε χρηματοδότηση παραμένει η μεγαλύτερη πρόκληση για τις Ελληνικές ΜμΕ και το κόστος αυτής παραμένει απαγορευτικό για πολλές ΜμΕ (**Δ19**).

Σημειώνεται, τέλος, ότι την ώρα που υποχωρεί σημαντικά, αν και παραμένει το ψηλότερο της ζώνης του ευρώ, το ποσοστό των ΜμΕ που δηλώνει ότι δεν υπέβαλλε αίτηση δανείου λόγω ενδεχόμενης απώριψης της αίτησης, ο αριθμός των ΜμΕ που δεν χρειάζονται τραπεζική χρηματοδότηση ανακάμπτει (**Δ20**). Έτσι δημιουργείται μια εικόνα της αγοράς στην οποία ένα μέρος των επιχειρήσεων έχουν πλέον προσαρμοστεί στην πραγματικότητα μιας οικονομίας στην οποία η πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση είναι πολύ δύσκολη, αν όχι αδύνατη στα χειρότερα χρόνια της κρίσης, ενώ από την άλλη παραμένει ένα πολύ υψηλό ποσοστό επιχειρήσεων που, προφανώς δεν έχουν αποβάλλει την κληρονομιά της κρίσης, και που λόγω των χαρακτηριστικών τους εκλαμβάνουν το κόστος χρηματοδότησης και τα κριτήρια αξιολόγησης μιας αίτησης ως ισχυρούς αποτρεπτικούς παράγοντες.

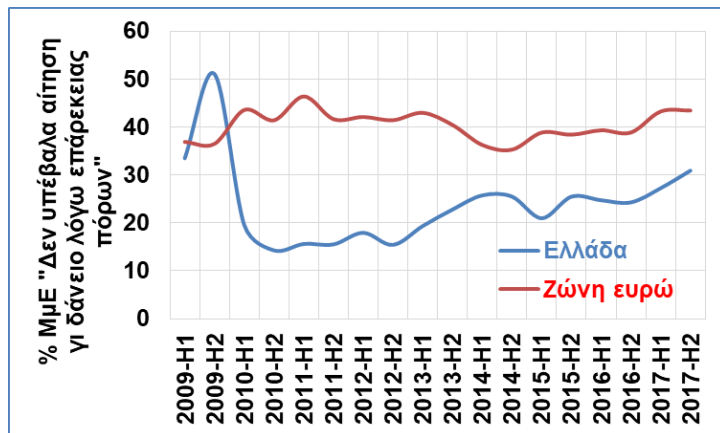
Δ18: Ποσοστό ΜμΕ για τις οποίες η πρόσβαση σε χρηματοδότηση είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα (ΕΚΤ/SAFE Ιουλ. 2018)

Δ19: Ποσοστό ΜμΕ για τις οποίες το υψηλό κόστος αποκλείει την τραπεζική χρηματοδότηση ως επιλογή (ΕΚΤ/SAFE Ιουλ. 2018)

Δ20: Ποσοστό ΜμΕ οι οποίες δεν χρειάζονται τραπεζική χρηματοδότηση (ΕΚΤ/SAFE Ιουλ. 2018)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€362 δισ.

71% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€60 δισ.

48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€61 δισ.

46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€3,3 δισ.**

42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

200.000

11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€5 δισ.

20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,2 δισ.

26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,1 δισ.

31% συνόλου****

* 17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh

B-1000 Bruxelles

T: +32 (0) 2 662 26 85

E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

